
Kvalitet i dansk læreruddannelse: Hvad ved vi om det?

Redaktionelt forord til temanummeret 2024

Et bredt flertal har 2022 indgået en aftale om en ny og ambitiøs læreruddannelse med fokus på højere kvalitet, flere timer, feedback og vejledning, øvelser, mere praktik og praksissamarbejde med folkeskolen (Uddannelses- og Forskningsministeriet 13.09.2022). De rekordmange reformer i de sidste halvtreds år (1966, 1991, 1997, 2001, 2006, 2012) vidner om en stor interesse for og kulturkamp om uddannelsen. De politiske muligheder for uddannelsesrevisioner drejer sig imidlertid ofte om strukturelle og kvantitative forhold. Men hvad ved vi egentlig om læreruddannelsens kvalitet, og herunder om kvaliteter i læreruddannelsens forskellige uddannelsesaktiviteter?

I Danmark har der over mange år og af forskellige grunde været en begrænset forskningsindsats i dansk læreruddannelse. Den nyeste scoping review om forskning i læreruddannelse i de nordiske lande viser, at der over de sidste ti år kun er publiceret 34 studier på internationalt niveau fra Danmark, mens Norge har 267, og Sverige har 240 (Forsström & Munthe, 2023). I de få danske forskningsoversigter refereres der derfor hovedsageligt til international forskning (Slottved et al., 2019; Weisdorf, 2020), selvom den danske læreruddannelse adskiller sig på væsentlige punkter fra læreruddannelser i andre lande (Elstad, 2020). Indtil videre findes få forsøg på at tilvejebringe overblik over forskningsviden om dansk læreruddannelse (fx Dorf, 2018; Rasmussen, 2022) og få tematiske reviews i Danmark (fx om teori-praksis (Nielsen, 2012); om læreruddanneres professionelle læring (Albrechtsen & Kvols, 2016)). Og så er der naturligvis vores eget tidsskrift, som har haft to temanumre, som handler om hhv. læreruddannelsesdidaktik (nr. 1, 2018) og lærerprofession (Hvordan bliver man til som lærer, nr. 1, 2021). Med andre ord har vi ikke den kumulative viden om læreruddannelsen og om dens kvaliteter for at kunne udvikle den på en forskningsbaseret måde.

Årg. 9 | nr. 1 | 2024 | 6 sider

DOI: 10.7146/lup.v9i1.143350

Studier i LærerUddannelse og -Profession

I pædagogisk og didaktisk forskning har begreber som kvalitet og kvaliteter været omstridte. Dette betændte forhold skyldes muligvis, at kvalitetsbegrebet fortrinsvist bliver brugt ud fra policy-, evaluerings- og styringslogikker (Andersen & Jacobsen, 2016; Rambøll, 2018; Styrelsen for Forskning og Uddannelse, 2018). På trods af det har begrebet generelt vundet indpas i pædagogisk forskning (Hansen, 2020; Hansen et al., 2020), i forskning i undervisningskvalitet (Blikstad-Balas et al., 2021), i forskning i lærerkvalitet (Darling-Hammond, 2000) og efterhånden også i forskning i læreruddannelse og kvalitet (Imig et al., 2016; Imig & Imig, 2007; Lee & Ehmke, 2021; Zhu et al., 2017). Kvalitetsbegrebet er imidlertid omdiskuteret (Dahler-Larsen, 2008; Elf, 2021; Fenstermacher & Richardson, 2005; Hansen, 2020) og fordrer en afklaring. Som udgangspunkt kan man med Illum Hansen skelne mellem *erfaret* kvalitet ud fra forskellige aktørers perspektiver, på forskellige måder *dokumenteret* kvalitet og på forskellige niveauer *foreskrevet* eller *intenderet* kvalitet (Hansen et al., 2020).

Vi udgiver hermed et nummer om *Kvalitet i dansk læreruddannelse*, som rummer ni forskellige bidrag. Vi grupperer dem i tre afsnit med forskellige foki. Første afsnit beskæftiger sig med undervisning på læreruddannelsen, andet afsnit med de studerendes arbejde og meningsdannelse, og tredje afsnit med læreruddannelsen i kontekst af skoler og samfundet.

Kvalitet i undervisningen på læreruddannelsen

I artiklen *Undervisningsdifferentiering som en praksis på læreruddannelsen?* retter Pia Rose Böwadt og Rikke Platz Cortsen opmærksomheden mod, hvordan læreruddannere forstår og praktiserer undervisningsdifferentiering i deres egen undervisning. Artiklens empiriske grundlag er en spørgeskemaundersøgelse. Forfatterne dokumenterer, at undervisningsdifferentiering fortsat er et område, der er præget af stor usikkerhed – både på læreruddannelsen og i skolepraksis. Med baggrund i fremstillingen af international og national forskning samt analyse af det empiriske datamateriale konkluderes det, at der ikke kan identificeres en systematisk praksis på læreruddannelsen, hvad angår introduktion og øvelse i undervisningsdifferentiering.

I artiklen *Nabosprogsundervisning i læreruddannelsen via tværspøglighed og praksisforankring* undersøger Line Krogager Andersen, Gitte Hjarnø og Laila Kjærbaek, hvordan lærerstuderende kan tilegne sig en ny forståelse af nabosprogsdidaktik gennem et tværspøgligt og undersøgende forløb, der blev

planlagt og gennemført på tværs af grundskole og campus. Med et teoretisk udgangspunkt i sprogtilegnelse, flersprogethedsdidaktik og nabosprogsdidaktik analyseres en række interviews med de lærerstuderende, der har deltaget i forløbet. Analysen viser, at de studerende gennem deres deltagelse i det tværproglige forløb får vendt en indledende modstand og skepsis til en større tiltro til sig selv som nabosprogsdidaktikere. På den måde kan tværproglighed og praksisforankring bidrage til at nytænke og skabe kvalitet i nabosprogsundervisningen på læreruddannelsen.

I artiklen *Udbredelse af og kendetegn ved undervisning af studerende udenfor læreruddannelsens mure* undersøger Karen Barfod, Mads Bølling, Marianne Hald og Dorrit Hansen, hvor meget udeskole praktiseres på læreruddannelserne. Gennem en spørgeskemaundersøgelse blandt læreruddannere suppleret med enkelte studenterinterviews konkluderes, at undervisning udenfor læreruddannelsens mure er relativt udbredt, næsten 40 procent af respondenterne har praktiseret det, men det er specielt i specialiseringsmoduler, naturfag samt æstetiske fag, og at de studerende særligt i specialiseringsmodulerne oplever, de får kompetencer til selv at gennemføre udeskole. Artiklen diskuterer på den baggrund udeskoles muligheder i en ny læreruddannelse uden specialiseringsmoduler, og forfatterne kommer med konkrete anbefalinger til, hvordan man kan sikre udeskole i den nye læreruddannelse.

Kvalitet for lærerstuderende

I artiklen *Nye lærerstuderendes forståelser af kvalitet i undervisning* analyserer Hanne Fie Rasmussen, Karsten Agergaard og Lotte Holk Hansen lærerstuderendes samtaler om observerede videooptagelser af undervisning med udgangspunkt i tilgangen *Learning to Notice*. De undersøger, hvilke praksisteorier der er på spil, og finder frem til, at de lærerstuderende især forstår kvalitet som virkningsfulde handlinger i forhold til elevernes præstationer. Selvom der er en optagethed af dialoger mellem lærer og elev, så fylder de moralske handlinger i lærerarbejdet mindre i de nye lærerstuderendes forståelser af, hvad kvalitetsundervisning er. De logiske og psykologiske aspekter ved undervisningskvalitet synes dermed at have større fokus blandt de lærerstuderende end indholdsorienterede og moralske lærerhandlinger, er konklusionen. Dette kan have konsekvens for, hvordan man på læreruddannelsen inddrager fagenes indhold og moralske spørgsmål i undervisningen.

I artiklen *Noticing – med hvad og hvordan danskstuderende i læreruddannelsen undersøger videofilmet praksis* beskriver Christa Berner Moe og Gitte Hjarnø resultaterne af en undersøgelse af dansklærerstuderendes fagdidaktiske noticing-kompetencer. Undersøgelsen bygger på tidligere undersøgelser, der viser, at lærerstuderende primært fokuserer på elevens relationelle og psykologiske trivsel i arbejdet med videooptaget undervisning. Empirien, som undersøgelsen bygger på, stammer fra 28 lærerstuderende, som i to år har deltaget i et forsknings- og udviklingsprojekt. De studerende i undersøgelsen viser reflekteret fagdidaktisk stillingtagen, når de motiveres hertil. Artiklen bidrager derfor med viden om lærerstuderendes udvikling af noticing-kompetencer omkring fagdidaktiske problemstillinger.

I artiklen *Lærerstuderendes arbejde med didaktisk modellering* sætter Birgitte Lund Nielsen, Mikkel Wiskerchen og Birte Debel Hansen fokus på øvelsesbaseret undervisning på campus. Med afsæt i begreberne pædagogisk øvelse og didaktisk modellering analyseres en case, hvor lærerstuderende på 1. årgang i campusundervisningen har arbejdet med at konstruere egne planlægningsmodeller. Forfatterne af dette casestudie viser, at arbejdet med modellering ikke kun er en ny og interessant tilgang i tilknytning til praktikerfaringer, men fungerer mere grundlæggende som generator for de studerendes didaktiske refleksioner med henblik på dyb forståelse for, hvad didaktiske modeller er og kan.

I artiklen *Når lærerstuderende øver sig i engelsklærerfaglig opmærksomhed på læreruddannelsen* retter Hanne Fie Rasmussen og Solveig Gaarsmand opmærksomheden mod begrebet "teacher noticing" i engelskfagets fremmedsprogsdidaktik. Som et afgørende begreb for en lærers professionelle praksis sætter artiklen begrebet ind i læreruddannelsens kontekst, herunder hvordan denne del af lærerfagligheden kan udvikles i læreruddannelsen. De studerende arbejder med noticing gennem iagttagelse af videoer af praktiseret engelskundervisning. Artiklen viser gennem et omfattende empirisk analytisk arbejde, hvordan de studerende bliver opmærksomme på, hvordan lærerens didaktiske muligheder bliver bredere. Konklusionen på studiet er, at anvendelsen af video virker som et spejl, i den forstand, at de studerende kommer til at se på forbedringspotentialerne i praksis. Anvendelsen af arbejdet med video skærper de studerendes noticing.

Kvalitet i læreruddannelsens kontekst

I artiklen *Kvalitet i partnerskaber mellem folkeskole og læreruddannelse* præsenterer og diskuterer Thomas R. S. Albrechtsen, Dorthe Carlsen, Ole Gammelgaard og Roland Hachmann idéen om universitetsskoler på en historisk og teoretisk baggrund. Artiklen bidrager således med et overblik over nogle tendenser i partnerskabsdannelser som et særligt kriterium for læreruddannelse af høj kvalitet. Forfatterne, som selv har arbejdet med opbygning af en universitetsskole, har udviklet en partnerskabsmodel, som favner flere aktører og forskellige vidensformer med henblik på skabelsen af didaktiske undersøgelsesfællesskaber. I artiklen argumenteres således for en model, som forener og bidrager til både forskning, uddannelses- og skoleudvikling.

I artiklen *Kvalitetssikring af læreruddannelsens Third Mission* tager Carsten Bendixen og Jens Christian Jacobsen en ofte overset diskussion af kvalitet op, nemlig hvordan akkrediteringssystemet af uddannelser udvikler og bruger kvalitetskriterier. Forfatterne sætter fokus på, hvordan man akkrediterer læreruddannelsens samfundsrelevans, ved at knytte an til begrebet Third Mission og ved at understrege en gensidighed mellem uddannelse og samfundet. På baggrund af historiske dokumentanalyser af læreruddannelsens akkreditering diskuteres kritisk de typisk kvantitative mål for bedømmelse af samfundsrelevansen, og der plæderes for mere dynamiske kvalitetskriterier ved snarere at tale om *samfundsresonans*.

Om end det ikke er alt, hvad vi ved om læreruddannelse, så udgør disse artikler et substantielt bidrag til videreudvikling af læreruddannelsen og en reference for den fremtidige forskning i dansk læreruddannelse.

Temareaktionen ønsker god fornøjelse med læsningen.

Stefan Ting Graf og Preben Kirkegaard

Referencer

- Albrechtsen, T. R. S., & Kvols, A. M. (2016). Læreruddanneres professionelle læring: et litteraturreview.
- Andersen, H. L., & Jacobsen, J. C. (red.) (2016). *Uddannelseskvalitet i en globaliseret verden: videnskønomiens indtog i de videregående uddannelser*. Nota. <https://nota.dk/bibliotek/bogid/632396>.
- Blikstad-Balas, M., Klette, K., & Tengberg, M. (red.) (2021). *Ways of Analyzing Teaching Quality. Potentials and Pitfalls*. Scandinavian University Press. <https://doi.org/10.18261/9788215045054-2021>.
- Dahler-Larsen, P. (2008). *Kvalitetens beskaffenhed*. Syddansk Universitetsforlag.

- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher Quality and Student Achievement. *Education Policy Analysis Archives*, 8(0), 1. <https://doi.org/10.14507/epaa.v8n1.2000>
- Dorf, H. (2018). *Skolepolitik og undervisningskvalitet i Danmark*. Aarhus Universitetsforlag.
- Elf, N. (2021). The Surplus of Quality: How to Study Quality in Teaching in Three QUINT Projects. I Blikstad-Balas, M., Klette, K., & Tengberg, M. (red.), *Ways of Analyzing Teaching Quality. Potentials and Pitfalls* (s. 53-88). Scandinavian University Press. <https://doi.org/doi:10.18261/9788215045054-2021-02>
- Elstad, E. (red.) (2020). *Læreruddanning i nordiske land*. Universitetsforlaget.
- Fenstermacher, G. D., & Richardson, V. (2005). On Making Determinations of Quality in Teaching. *Teachers College Record*, 107(1), 186-213.
- Forsström, S., & Munthe, E. (2023). What Characterizes Nordic Research on Initial Teacher Education: A Systematic Scoping Review. *Nordic Studies in Education*, 43(3), 241-259. <https://doi.org/10.23865/nse.v43.5588>
- Hansen, T. I. (2020). The quality of quality: Toward a semiotics of quality in learning materials. *LEARNING TECH*(8), 39-60.
- Hansen, T. I., Frydensbjerg Elf, N., Misfeldt, M., Gissel, S. T., & Lindhardt, B. K. (2020). Kvalitet i dansk og matematik: Et lodtrækningsforsøg med fokus på undersøgelsesorienteret dansk- og matematikundervisning. Slutrapport. Læremiddel.dk.
- Imig, D., Wiseman, D. L., Wiseman, A., & Imig, S. R. (2016). What Is High Quality Teacher Education? I Chi-Kin Lee, J., & Day, C. (red.), *Quality and Change in Teacher Education: Western and Chinese Perspectives* (s. 77-94). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-24139-5_5
- Imig, D. G., & Imig, S. R. (2007). Quality in Teacher Education: Seeking a Common Definition. I Townsend, T., & Bates, R. (red.), *Handbook of Teacher Education* (s. 95-112). Springer .. https://doi.org/10.1007/1-4020-4773-8_7
- Lee, J. C.-K., & Ehmke, T. (red.). (2021). *Quality in Teacher Education and Professional Development. Chinese and German Perspectives*. Routledge.
- Nielsen, T. K. (2012). *Brobygning mellem teori og praksis. Forskningskortlægning*. https://projekter.au.dk/fileadmin/www.dpu.dk/brobygning/publikationer/Brobygning_Forskningskortlaegning.pdf
- Rambøll (2018). Kvalitet i undervisningen på læreruddannelsen. Delanalyse 2 i Evalueringen af læreruddannelsen. Styrelsen for Forskning og Uddannelse.
- Rasmussen, J. (2022). *Viden om læreruddannelsen*. Aarhus Universitetsforlag. <https://unipress.dk/udgivelser/v/viden-om-l%C3%A6reruddannelsen/>
- Slottved, M., Foged, S. K., & Nøhr, K. (2019). *Læreruddannelse i et internationalt perspektiv – En litteraturoversigt*. Rapport.VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Styrelsen for Forskning og Uddannelse (2018). *Kvalitet og relevans i læreruddannelsen: ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013*. Styrelsen for Forskning og Uddannelse. https://ufm.dk/publikationer/2019/filer/endelig-rapport_evaluering-af-laereruddannelsen.pdf
- Weisdorf, A. K. (2020). *Læreruddannelsen i globalt perspektiv: et komparativt studie af læreruddannelsen i Danmark, England, Finland, Holland, New Zealand, Norge, Ontario, Singapore, Sverige og Tyskland*. Danske Professionshøjskoler. <https://danskeprofessionshøjskoler.dk/ny-rapport-laereruddannelsen-i-globalt-perspektiv/>
- Zhu, X., Goodwin, A. L., & Zhang, H. (red.) (2017). *Quality of Teacher Education and Learning: Theory and Practice*. Springer.